

Tweede Trefdag Sportparticipatie vraagt concrete actie

Zowat honderd deelnemers trotseerden begin december winterkou en sneeuwvlokjes voor de tweede Trefdag Sportparticipatie van ISB in CC De Werf in Aalst. Waar de eerste Trefdag in 2008 vooral wilde prikkelen en sensibiliseren, werd nu concreet aan de slag gegaan. Welke initiatieven en acties kunnen sportdiensten en andere sportgerelateerde partners ondernemen om te streven naar een laagdrempelig Sport voor Allen-beleid? Aan de hand van veertien workshops werden de deelnemers wegwijs gemaakt in de talrijke mogelijkheden en tools. In deze reportage brengen we een relaas van deze boeiende dag.

2de Trefdag Sportparticipatie: concrete actie voor een laagdrempelig en divers lokaal Sport voor Allen-beleid

De sportbeleidsplannen 2008-2013 besteden veel aandacht aan andersgeorganiseerd sporten, toegankelijkheid en diversiteit, drie begrippen die door ISB overkoepeld worden door de term 'sportparticipatie'. De beleidsplannen bevatten veel mooie woorden op papier, maar die moeten nu, halfweg de legislatuur, ook ten uitvoer gebracht worden. ISB organiseerde in 2008 al een eerste Trefdag rond het thema sportparticipatie om sportdiensten te prikkelen en te vormen, hen te motiveren en hen kennis te laten maken met diverse partners. Op de tweede editie van de Trefdag, twee jaar na datum, werd een stapje verder gezet. Hoe kunnen we nu concreet aan de slag gaan? Welke initiatieven werken, welke niet? Halfweg de legislatuur is het moment aangebroken om de sportbeleidsplannen te concretiseren en te verfijnen. De Trefdag vertrok vanuit de dagelijkse kerntaken van een sportdienst: commu-

nicatie, infrastructuur, sportpromotie, medewerkersbeleid en ondersteuning van sportclubs. Via een variatie van veertien praktijkgerichte workshops en twee plenummomenten werden tips en tools aangereikt, gedachten uitgewisseld, inspiratie opgedaan en overleg gepleegd om sportdiensten te helpen in hun streven naar een laagdrempelig Sport voor Allen-beleid. Hoe moet een sportdienst effectief te werk gaan op vlak van andersgeorganiseerd sporten, toegankelijkheid en diversiteit?

Wij geven hier in deze reportage de neerslag van drie boeiende workshops. Jan Thuy en Mourad El Faissouni vertellen hoe de lokale sportdienst van Sint-Niklaas sportclubs ondersteunt om meer diversiteit in te bouwen. Cathy Verschoore neemt ons mee naar Mariakerke voor een uniek initiatief: 'Mariakerke Loopt!', een eigen weg naar andersgeorganiseerd sporten.

Wouter Vanderstede ten slotte spreekt over sport- en speelinfrastructuur in een dorp, wijk of straat onder de noemer 'Méér dan een goaltje bijzetten'.

Diversiteit: niet alleen op de dienst, ook in de clubs

Sportclubs hebben het niet altijd gemakkelijk om tijd en middelen vrij te maken voor het thema diversiteit. De medewerkers van de sportdienst van Sint-Niklaas schuiven hier enkele geslaagde voorbeelden naar voren over hoe een lokale sportdienst haar sportclubs kan ondersteunen om meer diversiteit in te bouwen. Jan Thuy is zowel buurtmanager als deskundige op de sportdienst en traint in zijn vrije tijd de U13 van de lokale voetbalploeg. Mourad El Faissouni werkt op de sportdienst als sportpromotor en jeugd-sportcoördinator en speelt in zijn vrije tijd voor voetbalclub SK Gerda. "We willen in de eerste plaats benadrukken dat we diversiteit zeer ruim interpreteren, niet louter op vlak van afkomst", beginnen zij. "We willen alle mensen aanspreken en aantrekken die om één of andere reden of door een bepaalde drempel niet deelnemen aan het sportclubleven. We concretiseren die in drie doelgroepen: mensen met een beperking, mensen in armoede en mensen met een etnisch-cultureel diverse achtergrond. Vanuit de sportdienst pakken we dit aan op drie grote manieren: de interne organisatie van de sportdienst zelf, de concrete ondersteuning van de sportclubs met vier acties en de participatie van de sportclubs zelf." ▶

De interne organisatie van de sportdienst is een eerste bepalende factor. De sportdienst van Sint-Niklaas is zo samengesteld om op een optimale manier samen te werken met sportclubs en doelgroepen. Zo heeft Jan Thuy een achtergrond in de welzijnssector (buurtmanager), waardoor hij die kennis kan extrapoleren naar de sportdienst en zo een meerwaarde vormt. Mourad El Faissouni heeft dan weer een specifieke achtergrond in het diversiteitsveld door zijn afkomst, waardoor hij beter dan wie ook op de hoogte is van de drempels binnen de allochtone gemeenschap. En hij vormt een geschikte contactpersoon voor die gemeenschap. "Met onze achtergrond en kennis proberen wij ook andere mensen op de sportdienst bewust te maken van de welzijnssector of de allochtone gemeenschap. Dat levert ons een enorme voorsprong op", meent Thuy. "Wij kunnen beleid en praktijk ook combineren. We schrijven mee aan het sportbeleidsplan of aan de subsidiereglementen, maar we komen ook op het terrein, buiten de muren van het stadhuis. En het is altijd een groot voordeel als je weet wat er in de praktijk leeft, bijvoorbeeld in de clubs."

De sportdienst van Sint-Niklaas zorgt met vier concrete actiepunten voor ondersteuning van de sportclubs op vlak van diversiteit. Het verlenen van subsidies met inhoud is een eerste zaak. "Als een sportclub korting op lidgeld geeft aan de doelgroepen, is die club haar geld kwijt", legt Thuy uit. "Wij werken omgekeerd. De sportclub kan minder lidgeld vragen, maar wij zorgen voor een subsidie waardoor de club niet minder inkomsten telt." Aan die subsidies zijn natuurlijk enkele voorwaarden verbonden. Zo stimuleert en subsidieert Sint-Niklaas sportclubs die inspanningen leveren om doelgroepen aan te trekken. Welke acties kunnen dat zijn? De organisatie van een laagdrempelige activiteit, het aanbieden van proeflessen zonder verplichting om lid te worden, promotionele acties, samenwerking met het OCMW of andere instellingen, het hanteren van een spreidingssysteem voor het betalen van lidgeld, het occasioneel gratis openstellen van clubinfrastructuur voor verenigingen die werken met doelgroepen,

enzovoort. De sportdienst belooft ook sportclubs die inspanningen leveren om leden van de doelgroepen binnen de club een aangepaste begeleiding te geven (goedkopere kledij, instaan voor vervoer, inzet van een trainer uit de doelgroep). Daarnaast worden ook sportclubs beloofd die inspanningen leveren om mee te werken aan initiatieven die opgezet worden door de overheid of privé instanties en gericht zijn op de doelgroepen (Lotto Street Soccer, buurtvoetbal, SNS-Pas, OKAN-sportdag, Buitenspeeldag). Op die manier laat je doelgroepen kennismaken met de sport en de clubs en doe je aan ledenwerving.

We willen in de eerste plaats benadrukken dat we diversiteit zeer ruim interpreteren, niet louter op vlak van afkomst

Een tweede concreet actiepunt is de organisatie van vormingen om mensen van sportclubs te ondersteunen in hun doelgroepenwerking. Dit gebeurt in samenwerking met andere partners uit het werkveld, zoals het OCMW, de stad, de G-afdeling, enzovoort. Ten derde wil de sportdienst begeleiding op maat geven. Zo werd Mourad El Faissouni een tijdje geleden zelf het veld ingestuurd. "Ik ben een tijdje begeleider geweest van een zaalvoetbalploeg", vertelt hij. "Die ploeg kende wat organisatorische, financiële en sportieve problemen. In die ploeg waren vooral mensen van de doelgroepen actief. Ik heb hen een tijdje ondersteuning gegeven en duidelijke afspraken gemaakt met club en spelers. En effectief, na verloop van tijd verliep alles echt veel beter." Het vierde actiepunt betreft informatie, communicatie en aanspreekbaarheid. Dit gebeurt bijvoorbeeld via een 'levend loket' op de sportdienst. De clubs en spelers weten dat ze op de sportdienst terecht kunnen én omgekeerd kunnen mensen van de sportdienst ook naar de club of speler zelf gaan. "Het is heel belangrijk dat je ook luistert naar de vrijwilligers van de clubs", weet El Faissouni. "Je moet er op elk gebied zijn voor die mensen."

Zo komen we bij de derde en laatste bepalende factor, naast de interne

organisatie van de sportdienst en de vier concrete actiepunten. Wat zeggen of vragen de clubs zelf? "Participatie is heel belangrijk", vertelt Jan Thuy. "We proberen de clubs zoveel mogelijk te betrekken in wat wij doen. Gelukkig zijn er hier in Sint-Niklaas veel geëngageerde clubs die actief meewerken aan het sportbeleidsplan of aan de subsidiereglementen. Op vormingsavonden laten we eveneens de clubs aan het woord. Zo werd vanuit enkele actieve clubs het idee gelanceerd om gezamenlijk te communiceren rond diversiteit en doelgroepen. Het is tenslotte belangrijk dat je als sportdienst rekening houdt met de clubs. Zorg voor toegankelijke infrastructuur, zorg dat je op maat van de vrijwilliger werkt en niet louter 9-to-5. Sportclubs appreciëren die inspanningen."

Mariakerke geeft het goede voorbeeld

De sportdienst van Gent zorgde vorig jaar voor alternatieve loopinfrastructuur in deelgemeente Mariakerke. In de nabije omgeving van de Planetenwijk werden vier leuke en bewegwijzerde wandel- en joggingroutes ingericht. Deze werden in maart officieel in gebruik genomen. Iedereen kan op dit parcours gratis wandelen of lopen. Dit initiatief kadert in het sportbeleidsplan van Gent waarin duidelijk gesteld werd dat de stad oplossingen moet zoeken om haar inwoners laagdrempelige sportinfrastructuur aan te bieden. Consulente Cathy Verschoore van het departement Stadspromotie en Sport gaf meer uitleg over dit initiatief 'Mariakerke Loopt'.

"We wilden in het kader van ons plan in de eerste plaats Gentenaars de ruimte geven om zelf voorstellen aan te brengen", vertelt Cathy Verschoore. "Zo kregen we een zeer interessante suggestie van een sportieve inwoner van Mariakerke die zijn groene looproute in de buurt van de Planetenwijk graag wilde delen met andere lopers. Wij waren voordien ook al in die richting aan het nadenken. Met Buurtsport willen we mensen aanzetten tot bewegen en wat is er dan gemakkelijker dan wandelen of lopen. Dat zijn de meest toegankelijke sporten voor een breed

publiek. We wilden op verschillende plaatsen in Gent routes bewegwijzeren. Toen we onze denkpiste naast het voorstel van de loper uit Mariakerke legden, is ons eerste project ontstaan. We hebben vervolgens vanuit de sportdienst in samenwerking met diverse partners zoals de groendienst, de wegendienst en de politie vier bewegwijzerde wandel- en joggingroutes aangeduid in Mariakerke. Eigenlijk was dit initiatief niet eens zo duur. De grootste kosten vloeiden naar het aanbrengen van paaltjes onderweg. Dit bedroeg zowat 4.300 euro.”

De vier routes starten vanuit een centraal punt waar een groot infobord is aangebracht met de richtingen en lengtes. De vier routes verschillen qua afstand (van 2,3 kilometer tot 5,8 kilometer) en qua beloopbaarheid. Deelnemers kunnen de gekleurde wegwijzers volgen om de juiste route aan te houden. Onderweg werden ook paaltjes geplaatst met daarop aangeduid hoever een bepaalde route nog verwijderd is van het eindpunt. Zo kunnen lopers en wandelaars onderweg wisselen van route als ze voelen dat ze bijvoorbeeld een langere afstand aankunnen. Dit parcours verloopt louter over publiek domein en staat open voor alle sportievelingen. “De reacties van de buurtbewoners waren echt wel positief”, gaat Cathy Verschoore verder. “We hebben nog geen cijfers beschikbaar, maar we hebben hier wel de Start-to-Run aan gekoppeld, waardoor zeker veertig mensen beginnen lopen

zijn op dit parcours. Daarnaast vernemen we geregeld leuke verhalen. Zo was er een vrouw, een kankerpatiënte, die het niet zag zitten om zo’n afstand te wandelen. Ik heb haar meegenomen en dat lukte haar prima. Als die wandelroute niet was opgemaakt, had die vrouw waarschijnlijk nooit het initiatief genomen om te sporten. We plannen nu in de nabije toekomst nieuwe wandel- en looproutes in de binnenstad van Gent, maar we kregen ook al vragen binnen van Drongen, Gentbrugge en Sint-Amandsberg.”

De reacties van de buurtbewoners waren echt wel positief

De consulente geeft ten slotte nog drie belangrijke tips mee aan steden en gemeenten die dit voorbeeld willen volgen. “In de eerste plaats moet je beseffen dat je hier wel veel tijd aan spendeert, zeker ook qua opvolging. Je moet echt overtuigd zijn van dit initiatief om het uit te voeren. Het moet deel uitmaken van een globale visie van een stad of gemeente rond sport en bewegen. Ten tweede moet je een draagvlak vinden bij de omwonenden van het parcours. Anders kan je op onvoorziene problemen stuiten. En ten slotte moet je een aantrekkelijke locatie beschikbaar hebben. Veel mensen die dit parcours eens uitproberen, liepen nooit eerder. Je moet hen dus goesting doen krijgen om hun loopschoenen aan te trekken.”

Een goal is meer dan een goal

Wouter Vanderstede van het onderzoekscentrum Kind & Samenleving sneed op de Trefdag een ander thema aan. Hij hield een pleidooi voor het afstemmen van sport- en spelinfrastructuur op de noden van een wijk. “Ons onderzoekscentrum werkt rond kindgerichte planning en het ontwerp van publieke ruimtes”, vertelt Wouter Vanderstede. “Dit kan ook nuttig zijn voor de sportsector, want in onze visie is een speelruimte meer dan zomaar een speelruimte, net zoals een sportruimte meer is dan zomaar een goaltje bijzetten. Dat is de link tussen sport- en speelruimtebeleid. Wij willen sport meer opvatten als beweging, want daar zit het gemeenschappelijk streven met de jeugdsector. Ik denk bijvoorbeeld aan een kind met overgewicht. Die zal zich niet zo gemakkelijk aansluiten bij een sportclub, maar die zal wel willen bewegen. Sport en spel vormen een netwerk: de band tussen beide sectoren is heel belangrijk. Het belang van een sport- en speelruimte is evident: het zorgt voor sociale cohesie in een wijk of straat.”

Een eerste zaak in het afstemmen van sport- en spelinfrastructuur op de noden van een wijk of straat is participatie, ook van de kinderen zelf. Kinderen kunnen op het terrein en in focusgroepen het gewenste sport- en spelweefsel in kaart brengen. Hoe bewegen kinderen? Waar komen ze veel, waar weinig? Het Harmoniepark in Antwerpen is een mooi voorbeeld van die samenwerking met de jonge doelgroep. In het begin van dit proces werd via workshops en collages gepeild naar de wensen van de kinderen. Dit rapport werd overgemaakt aan de ontwerper, waarna bleek dat kinderen toch totaal andere verwachtingen hebben dan volwassenen. De ontwerper kreeg zo meteen een mooie evenwichtsoefening voorgeschoteld. Ook tieners en jongvolwassenen kunnen betrokken worden in de opmaak, maar uit ervaring blijkt dat dit al moeilijker verloopt, omdat zij niet zo gemakkelijk meewerken aan dergelijke initiatieven. ▶

Wouter Vanderstede besprak vervolgens de soorten speelruimtes (sportgericht, skate-bike-blade, speeltuintype, groen-avontuurlijk, schoolspeelplaats en jeugdwerkgericht), de schaalniveaus (stad, stadsdeel, wijk, buurt, straat) en de onderlinge relatie. Bij de inplanting van een nieuw terrein, zowel sport- als spelinfrastructuur, moet rekening gehouden worden met de schaalgrootte. De planning van speel- en sportruimte is een volgend belangrijk thema. "We kunnen hier vier cruciale elementen onderscheiden: spreiding, inplanting, inrichting en uitrusting", aldus Vanderstede. Op vlak van spreiding zijn cirkelplannen slechts één van de mogelijkheden. Werken op wijkniveau is een betere optie. De beleidskeuze is cruciaal: kiest een beleid om centraal te werken of om echt buurtgericht te gaan? Bij de inplanting van een sport- of speelruimte is een centrale ligging heel belangrijk, net als de bereikbaarheid, een eventuele link met een socioculturele vereniging en de relatie met de omliggende woningen. Een plein wordt beter ingeplant aan de voorkant van een rij woningen dan aan de achterkant, maar er moet wel een zekere afstand tot de woningen gerespecteerd worden. Bij de opmaak van een verkavelingsplan moet hiermee rekening worden gehouden. Het belang van een basisontwerp komt aan bod bij de inrichting van de ruimte: zonerings op basis van leeftijden, spelvormen of gemengd is een goed beginselprincipe. Ten slotte moet de uitrusting gekozen worden. Ook dit gebeurt op basis van enkele factoren, zoals het doelpubliek, de grootte of de inplanting.

We kunnen hier vier cruciale elementen onderscheiden: spreiding, inplanting, inrichting en uitrusting

Vanderstede besloot zijn voordracht met wat tips om een speelruimte toegankelijk te maken voor kinderen met een beperking. "Het is belangrijk dat die kinderen niet geïsoleerd worden, maar dat je juist bewust kiest voor aangepaste voorzieningen", vertelt hij. "De toegankelijkheid is een eerste evi-

dent punt, maar je kan ook een stapje verder gaan. Je kan bijvoorbeeld inspelen op de bijzondere competenties van kinderen met een beperking. Zo kun je doorheen de speelruimte geheime boodschappen in braille aanbrenge of geurplanten gebruiken als groene invulling."

De rode draad

Tijdens het afsluitende plenum werden nog enkele conclusies uit de Trefdag getrokken. Het voorstel werd op tafel gelegd om ook in de sportsector meer rond duurzaamheid te werken. Een andere deelnemer voelde dat bewegen meer en meer centraal komt te staan, zeker in het verhaal van kansengroepen. Moet een sportdienst het reguliere sportaanbod overlaten aan de clubs en zich meer toeleggen op die kansengroepen? Mieke Vandemeulebroeke, sportfunctionaris van Ronse en voorzitter van de ISB-werkgroep Sportparticipatie, sprak over het belang van netwerken. "Netwerken lijkt wel de rode draad doorheen deze trefdag", wist zij. "Zeker op lokaal vlak moet je als sportdienst vechten voor je dienst, je belangen en je geld. De andere diensten moeten weten dat ze rekening moeten houden met de sportdienst. Dat is onze taak voor de toekomst. En dan nog over de centen: die zijn zeker voorradig, maar we weten niet altijd goed waar we die moeten zoeken. Lokaal, Vlaams of federaal? Dit moet beter gestructureerd worden."

Jan Matthys van Buurtsport Antwerpen en lid van de ISB-werkgroep Sportparticipatie had eveneens zijn besluit klaar. "Het persoonlijke contact is zeer belangrijk in onze werking: dat was een veelvoorkomend element vandaag", analyseert hij. "Dat is eveneens de essentie om met onze doelgroep te werken, want wij moeten een gezicht zijn in plaats van louter een functie."

Misschien kan iedere aanwezige op de volgende Trefdag één leek in deze materie overtuigen om mee te komen?

We spelen trouwens ook een belangrijke rol in het bewustwordingsproces van anderen over dit thema. En het is nodig dat er nog veel mensen bewust gemaakt worden. Misschien kan iedere aanwezige op de volgende Trefdag één leek in deze materie overtuigen om mee te komen?"

I De presentaties van alle werkgroepen kun je op de website van ISB raadplegen.

» Paul Cobbaert

» Trefwoord(en): Trefdag Sportparticipatie